

As for the impact on the determination of the content of lawful conduct individual practice ECHR note that this practice establishes the scope of rights provided for by the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 1950, while the courts are required to apply this practice as a source of law. For example, in some ECHR judgments the discrepancy may set national law in a particular field of human rights and to question the legitimacy of its use by public authorities. Acts committed against the legislation even with the onset of significant damage may not be a criminal offense is on the ground of lack of a clear and predictable laws. To be able to establish such a conclusion on the basis of the Criminal Code of Ukraine it is necessary to consolidate a general part of the Criminal Code of Ukraine individual circumstances precluding criminality and characterizes good behavior in the face of her rights. Analysis laws of certain foreign countries has shown that similar types by legal circumstances precluding wrongfulness of the act provided for in the criminal codes of many foreign countries, including Australia, Spain, Netherlands, France, Switzerland. In Art. 32 of the Criminal Code of the Republic of Georgia stated that no illegal action is the person who committed the act under this Code under other circumstances, that although this Code does not explicitly mentioned, but it is satisfying conditions of legality of the act. Thus, the Model Criminal Code for states – the Commonwealth of Independent States recommended to fix in the list of such circumstances the «Implementation Act».

The study of the legislation on criminal liability of many foreign countries, characteristics of the legal system of Ukraine, concluded the need for regulatory consolidation in separate sections of the Criminal Code provisions Ukraine, according to which there is an offense of causing harm to legally protected interests in the commission of an act that is committed to fulfilling its rights or provided for by legislation. This will allow a general part of the Criminal Code of Ukraine into account the peculiarities of the national legal systems of the duty to respect during the criminal legal skills not only legislation but also mandatory for enforcement of judgments and promotes the implementation of the principle of legality in criminal legislation of Ukraine responsibility.

Key words: human rights and freedoms, crime, exclusion of criminal responsibility, the circumstances precluding criminality, lawful behavior.

УДК 34 (091)

К. А. ГУБАР,
аспірантка

ЮРИДИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ В КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКІЙ АКАДЕМІЇ (XVII–XVIII ст.): ДО 400-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ ЗАСНУВАННЯ

400-літня історія Києво-Могилянської академії (далі – КМА) починається з так званих братських шкіл. Їх заснування було викликано очевидною необхідністю протидіяти послідовному поширенню католицизму на теренах України. Тогочасні православні навчальні заклади не були конкурентоспроможні та помітно поступалися за рівнем викладання наук католицьким школам і колегіумам, що одне за одним виникали на території України. Окреслюючи розумовий і релігійно-моральний стан духівництва Росії в XVI і XVII ст., можна погодитися з думкою одного з дослідників, що «видатних ієрархів за цей час

не було, нікому було вчити народ, нікому було захищати православну віру від еретиків та іновірців» [1, арк. 126–127].

За браком вітчизняних навчальних закладів представники української молоді здобували вищу освіту, а разом з нею й відповідний, не завжди патріотичний, світогляд за кордоном (зокрема, в Замойській академії, Ягеллонському університеті та ін.). В контексті історії юридичної науки і освіти зауважимо, що саме на тлі відсутності в Україні-Гетьманщині юридичних факультетів, новозаснована Києво-Могилянська академія як навчальний заклад і просвітницький центр, окрім усього іншого, була зорієнтована на те, щоб її випускники мали запас філософських, політичних та спеціальних юридичних знань для успішної служби на судових і канцелярських посадах.

Історія КМА починається 15 жовтня 1615 р., коли заможна київська міщанка Галшка Гулевичівна внесла дарчу до київських магістратських книг, віддаючи все своє майно та землю на користь Київського Богоявленського братства [2, арк. 143–150; 3, с. 72; 4, с. 1 (доп.)]. А вже 9 травня 1620 р. була надана «Грамота від ієрусалимського патріарха Феофана, яка дає право ставропігії Київському та Могильовському братствам з їх установами» [8, Арк. 1–2]. Як слушно зазначає П. П. Пекарський: «В Малоросії, із заснуванням Київської академії, було більше підготовки до сприйняття європейської цивілізації, аніж у решті Росії, і там вже зникла та недовіра до наук, яка з різних, чисто особистих поглядів, підтримувалась у Москві до Петра. Царю, який бажав будь-що бачити в Росії і школи, і вчених, мати й переклади відомих творів і первинні посібники, потрібні були помічники, а ними могли бути... тільки ті з руських, котрі чому-небудь вчилися і що-небудь знали... [Тому] кияни виявились дуже потрібними, та на поч. XVIII ст. вони стають у сфері народного просвітництва в Росії головними діячами: всі найважливіші переклади з древніх мов, всі чудові трактати про догмати віри, всі проповіді, більша частина віршованих творів... на вихвалення перемог і знатних, театральні п'єси – все це писалось вченими малоросами, або під їх безпосереднім наглядом. Крім того, при посиленні типографської діяльності в Москві та Петербурзі, передруковано немало таких творів, котрі раніше ходили по руках в рукописах, і мали на собі безсумнівні сліди малоросійського походження» [9, с. 4–5].

Щодо стану навчання в КМА, то тут можна виокремити такі основні періоди: греко-слов'янський (1615–1631 рр.), польсько-латинський (1631–1701 рр.) та третій період, що характеризувався остаточним вигнанням схоластики з наукового процесу (1701–1819 рр.).

Відомості про навчально-виховну сторону Київської братської школи за перший період існування КМА (1615–1631 рр.) вкрай мізерні, тому реконструювати на їх підставі повну картину навчального процесу у цей час не видається можливим. Але знаючи навчальні програми інших тогочасних братських шкіл, а також виходячи зі свідчень вихованця КМА Ігнатія Ієвлевича (1619–1667 рр.), Київська школа поділялася на чотири відділення: руська школа, інфима, граматика, синтаксими. Викладання здійснювалось від простих і зрозумілих предметів до повного кола так званих семи вільних мистецтв, до яких належали: граматика, риторика, діалектика, арифметика, музика, геометрія, астрономія [1, арк. 37–39].

В КМА вихованці вивчали чотири мови: слов'янську, грецьку, латинську та польську. Ієрусалимський патріарх Феофан у наданій братству грамоті 1620 р. визначає Київську школу, як: «школу наук елліно-слов'янського та латинсько-польського письма» [8, арк. 1]. Утім, латина ще не мала вагомого значення в період Київської братської школи (або домогілянський) [1, арк. 43–47].

Важливим моментом для піднесення Київської школи стало запровадження в навчальному процесі належного викладання латинської мови. Як зазначав В. І. Аскоченський: «Найголовніша необхідність в латинських школах та, щоб бідну нашу Русь не називали дурною Руссю. А то поїде бідолаха Русин на трибунал, сейм або сеймик в уїзний міський суд або в земський, дивившися – *bez łaciny płacy wini* (без латини без вини винен): ні судді, ні страпчого, ні розуму, ні посла; дивиться тільки то на одного, то на іншого, витріщивши очі як ворона» [3, с. 129].

Восени 1631 р. створено школу на території Києво-Печерської Лаври, в якій працювали професори, що здобули коштом П. Могили освіту в академіях латинських в Польщі, Литві й Австрії. Викладання у Лаврській школі велося латинською та польською мовами, та й створена вона була за зразком вищих польських шкіл – колегій [10, с. 260–261]. Трохи згодом Лаврська та Київська школи були об'єднані в одну, відтак того ж 1631 р. П. Могила вступив у Київське братство, підписав з ними «Акт», відповідно до якого він став старшим братом, опікуном та фундатором об'єднаних шкіл [11, с. 372; 12, с. 430]. Діяти об'єднані школи, під назвою Київського братського (згодом – Києво-Могилянського) колегіуму почали з 1 вересня 1632 р. [6, с. 50].

14 березня 1633 р. П. Могила отримав від короля Владислава IV грамоту, відповідно до якої колегіуму надавалося право називатись Академією, але великий коронний канцлер єпископ хелмський Ян Задзик і підканцлер коронний Томаш Замайський не поставили у грамоті своєї печатки, через що вона не набула юридичної сили. 16 вересня 1658 р. у Гадяцькій угоді, укладеній між Річчю Посполитою та гетьманом України Іваном Виговським, знову повернулися до ідеї П. Могили щодо надання колегії титулу Академії [7, с. 204]. В цій угоді, зокрема, зазначалося: «Академію Київську дозволяє його королівська милість і стани коронні установити, вона такими прерогативами та вольностями має задовольнятися, як і академія Краківська, з тією однак кондицією, аби в тій академії не було жодних сект аріанських, кальвіністських, лютерських професорів, учителів та студентів». Гадяцька угода не була, однак, ратифікована сеймом. Наприкінці XVII ст. Києво-Могилянська колегія разом з Києвом перейшла під владу і покровительство руських царів. Остаточою назва та права Академії як вищого богословського навчального закладу, були санкціоновані грамотою імператора Петра I (26 вересня 1701 р.) [4, с. 4–5 (доп.)].

Від 1633 р. навчальний процес передбачав 8 класів: фари (вона ж аналогія), інфими, граматики, синтаксими – нижчі класи; поезії (пійтики), риторики – середні; філософії і богослов'я – вищі [1, арк. 53; 14, арк. 43; 15, с. 600; 5, с. 112]. Докладніше зосередимось на останньому, вищому класі богослов'я КМА, в якому викладались юридичні науки. По завершенню богословського класу, студент набував повну академічну освіту. Богослов'я Фоми Аквінського,

за прикладом західноєвропейських шкіл, слугувало керівництвом до вивчення богословської науки, але професори КМА у своїх лекціях користувалися тільки формою його системи, вкладаючи в неї свій православний зміст. У 1759 р. була запроваджена система богослов'я Ф. Прокоповича, яка вже відходила від схоластичного методу. Згодом, до кінця XVIII. керівництвом з богослов'я стало «Православне вчення або скорочена Християнська богословія» (1765 р.) митрополита Московського та Коломенського Платона (Левшина) (1737–1812 рр.).

До основних дисциплін богословського класу додавалось опанування канонічного права, яке вивчалось по кормчій книзі, та пастирського богослов'я, що викладалось по книзі «Про посади приходських пресвітерів» [1, арк. 70–72]. Щодо кормчої книги, то слід вказати, що у 1653 р. була видана Друкована кормча книга (Никонівська), яка й стала використовуватись у широкому вжитку, тому у всіх джерелах того часу перестали уточнювати назву кормчої, вказувалось лише «кормча книга», що вже передбачало саме Друковану кормчу. Лише 1787 р. була видана нова Катерининська кормча книга, яку, ймовірно, стали використовувати в навчальному процесі вже з наступного року.

Також зазначимо, що Духовним регламентом 1721 р. в Росії засновувалися академії нового типу, в яких визначалось викладання: 1) граматики разом із географією та історією, 2) арифметики та геометрії, 3) логіки або діалектики, 4) риторики разом або нарізно із поетичним вченням, 5) фізика разом із короткою метафізикою, 6) політика коротка Пуффендорфова «аще она потребна судиться быть» [16, с. 167; 15, с. 600–601], яку можна було додавати до вивчення діалектики, та 7) богослов'я. Перші шість дисциплін мали викладатись упродовж одного року кожна, а богослов'я – два роки. Також студенти мали вивчати давньогрецьку та давньоєврейську мови. В цей час починають виготовлятися переклади російською мовою книг Пуффендорфа. Так, 1726 р. Г. Бужинським була перекладена праця мислителя «Про обов'язки людини і громадянина за природним законом» («О должностях человека и гражданина по закону естественному»). Маємо також згадку, що у другій чверті XVIII ст. в КМА інколи викладалося церковне законодавство, але ким і за якими підручниками – невідомо [15, с. 602].

Вагомий внесок в академічну справу, серед іншого в юридичну науку, зробив митрополит **Рафаїл Заборовський** (1676–1747 рр.) – митрополит Київський, Галицький і всієї Малоросії [11, с. 213; 17, с. 234–235]. Зокрема 1738 р. митрополит Рафаїл запровадив у КМА викладання математики, церковної історії та каноніки [18, с. 461–462].

Відповідно до словників православної термінології, каноніка – наука, що вивчає норми давнього церковного права і дає керівництво для правильного і ґрунтовного їх розуміння, головним змістом якої є правила давньої вселенської церкви, або це так зване «канонічне право». При введенні цієї науки до предметів викладання в духовних академіях, вона була названа «канонічним правом», згодом назву замінили на «церковне законодавство», а далі – на «церковне право», яке поділялося на внутрішнє і зовнішнє, – перше містить попередні поняття церковного права, друге стосується відносин церкви і дер-

жави та майнових справ. Церковне право хоча й належить до практичного богослов'я, але воно також пов'язане з теоретичним богослов'ям, адже церковне право теж вивчає походження, розвиток, завдання, засоби та організації церкви. Але якщо догматика з'ясовує внутрішню сторону церкви, то церковне право – зовнішню: устрій, ставлення до інших суспільних союзів, дисципліну. Церковне право не лише містить норми, які визначають внутрішнє життя церкви, а й охоплює право держави, що визначає її зовнішнє становище. У Росії ознайомлення з церковним правом у вищих духовних навчальних закладах розпочалося в другій половині XVIII ст. із вивченням церковних правил по Кормчій книзі.

Назвами «каноніка» та «канонічне право» вказується, що головним змістом означеної науки були правила давньої вселенської церкви. Історія викладання цієї науки в духовних академіях показує, що спочатку викладання її полягало в практичному, а згодом – у систематичному, ознайомленні з правилами давньої церкви. Але зі створенням системи науки, до якої входили діючі постанови місцево-руської церковної та світської влади, а також правила давньої вселенської церкви, називати її «канонічним правом» було би не точно. Тому викладачем Київської духовної академії І. М. Скворцовим була введена нова назва – «церковне законодавство», з часом замінена на «Церковне право» [19, с. 421; 20].

Зазначимо, що в західноєвропейських країнах під канонічним правом розумілася сукупність усіх постанов, що походять від церкви, незалежно від того, чи були вони предметом церковних або громадянських відносин. А під церковним – сукупність норм, що походять як від церкви, так і від держави, але регулюють суто церковні відносини. На православному Сході церковне законодавство завжди взаємодіяло з державними законами і відповідало їм, тому таке розходження у назвах «канонічного» і «церковного права» не мало значення [21; с. 13–14].

Таким чином, у вищому класі богослов'я в КМА викладалось канонічне право за кормчою книгою. Можемо припустити, що впровадження канонічного права у навчальний процес могло початися вже після того, як Київська школа перетворилась на колегію. Також ми знаємо про пропозицію, зафіксовану в Духовному регламенті, про додання до академічного курсу основ політичного вчення за Пуффендорфом. Утім, не збереглося відомостей про практичне виконання цього пункту Духовного регламенту. Тобто, можна лише припускати наявність у програмах КМА канонічного права від 1632 р. до поч. XVIII ст. Але ми точно знаємо, що саме у другій чверті XVIII ст. в загальний курс наук КМА Рафаїлом Заборовським було введено канонічне право.

Список використаних джерел:

1. Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (далі – ІР НБУВ). – Ф. 304 «Дисертації випускників КДА», спр. 1292 – 347 арк.
2. ІР НБУВ, ф. 301 «Колекція рукописів Церковно-археологічного музею при КДА», спр. 220п – арк. 143–150.
3. *Аскоченский В.* Киев с древнейшим его училищем академии / В. Аскоченский. – Т. 1. – К. : В университетской типографии, 1856. – 370 с.

4. Отчет о состоянии Киевской духовной академии за 1911/1912 уч. год // Труды Киевской духовной академии (далее – ТКДА). – Январь, 1913. – С. 1 (дополнения).

5. *Титов Ф.* Императорская Киевская Духовная Академия в ее трехвековой жизни и деятельности (1615–1915 гг.): Историческая записка / Федор Титов. – К. : Гопак, 2003. – 559 с.

6. *Хижняк З. І.* Історія Києво-Могилянської академії / З. І. Хижняк, В. К. Маньківський. – 2-е вид. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 201 с.

7. *Мицик Ю. А.* Петро Могила / Ю. А. Мицик, В. М. Нічик, З. І. Хижняк. – К. : поліграфічна дільниця Інст. укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, 2014. – 399 с.

8. ІР НБУВ, ф. 175 «Ф. І. Тітов», спр. 1082. – арк. 1–2.

9. *Пекарский П.* Наука и литература в России при Петре Великом / П. Пекарский. – Том 1. – СПб.: Издание товарищества «Общественная польза», 1862. – 578 с.

10. Історія України в особах, IX – XVIII ст. – К. : Вид-во «Україна», 1993. – 395 с.

11. Києво-Могилянська академія в іменах, XVII–XVIII ст. / В. С. Брюховецький (відп. ред.), З. І. Хижняк (наук. ред, упоряд.) : Енциклоп. вид. – К. : ВД «КМ Академія», 2001. – 734 с.

12. *Голубев С.* Киевский митрополит Петро Могила и его сподвижники (Опыт исторического исследования) / С. Голубев. – Т. 1. – К. : Типография Т. Г. Корчак-Новицкого, 1883. – 576 с.

13. *Голубев С. Т.* Киевская академия в конце XVII и начале XVIII ст. Речи произнесенная 26 сентября 1901 г. на торжественном акте КДА / С. Т. Голубев // ТКДА. – ноябрь, 1901. – С. 306–407.

14. ІР НБУВ, ф. 304, спр. 1418. – 226 арк.

15. *Петров Н. И.* Первый (малороссийский) период жизни и научно-философского развития Григория Савича Сковороды / Н. И. Петров // ТКДА. – декабрь, 1902 г. – С. 598–618.

16. *Смирнов В.* Феофан Прокопович. Регламент или Устав духовных коллегий, по которому она знать долженства своя, и всех духовных чинов, також и мирских лиц, поелику оная Управлению Духовному подлежат, и при том в отпращении дел своих ступать имеет / Смирнов Виктор/ – Москва: Товарищество «Соратник», 1994. – 224 с.

17. *Орловский П. И.* Сказания о блаженном Рафаиле митрополите Киевском / Прот. П. И. Орловский // ТКДА. – июнь, 1908. – С. 233–255.

18. *Орловский П. И.* Сказания о блаженном Рафаиле митрополите Киевском / Прот. П. И. Орловский // ТКДА. – июль, 1908. – С. 457–487.

19. *Бердников И.* Каноника / Проф. И. Бердников // Православная богословская энциклопедия. – Том VIII, под ред. Н. Н. Глубоковского. – СПб., 1907. – С. 421–435.

20. Каноніка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fxweek.info/k/2146-kanonika>.

21. *Дорская А. А.* История науки церковного права Российской империи конца XVIII – начала XX вв. / А. А. Дорская // Вестник молодых ученых 3'2004. – Серия: исторические науки 2'2004. – С. 13–14.

Губар К. А. Юридичні дисципліни в Києво-Могилянській академії (XVII–XVIII ст.): до 400-річчя від дня заснування

Надається характеристика рівня освіченості населення на території Російської імперії, наводяться короткі відомості стану навчального процесу в досліджуваний період. Розкривається історична необхідність створення братських шкіл, колегій. Здійснюється огляд навчального процесу в Києво-Могилянській академії. Звертається

Proved that students of KMA acquired skills and knowledge for the legal work. It is in the KMA other than a general educational part, a lot of attention was to solve practical legal issues.

Attention is focused on F. Prokopovich, which offers a Spiritual rules. He offered teaching Puffendorf's politics in the educational process of KMA.

Defined the condition of the teaching of canon law at the Kyiv-Mohyla Academy. Identified changes in title and content of the above mentioned science at all stages of development, from canon law to ecclesiastical law. Analyzed the concept of "Canon Law" and change it over time. Established the interpretation of the term «canon» «canon law», «ecclesiastical law», given historical information about the transformation of the term.

Provides a brief statement about the professors F. Prokopovich and R. Zaborovsky.

Key words: History Ukrainian law, legal education, legal science, state, church, Kyiv-Mohyla Academy, curriculum, canon law, ecclesiastical law.

УДК 930.253 "15/17"; 340.12; 340.143

В. О. БОНДАРУК,
здобувач

НАДАННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ОБОХ ПРАВ У ЗАМОЙСЬКІЙ АКАДЕМІЇ (1594–1784)

Від XI ст. в університетах Європи усталюється практика надання вчених (наукових) звань та ступенів. Першим базовим вважався ступінь бакалавра, який присвоювався після вивчення риторики, граматики та діалектики (тривіум) на факультеті «вільних мистецтв». На основі ступеня бакалавра після засвоєння квадриума – арифметики, геометрії, астрономії, теорії музики – присвоювався ступінь магістра мистецтв. Найвищим досягненням в освітньо-науковому процесі вважалося набуття докторського ступеня як основної відзнаки вченості та можливості здійснення самостійної навчальної та наукової роботи [5, с. 31].

Ступінь доктора вперше почав присвоюватися Болонським університетом близько 1130 р. Початково ступені доктора та магістра були рівнозначними. Лише від XVI ст., на юридичному, медичному та богословському факультетах першість дістав ступінь доктора, тоді як філософи надавали перевагу ступеню магістра. Проте від кінця XVIII ст. філософські факультети більшості університетів теж сприйняли докторат як найвищий науковий ступінь [4].

Привілей присвоювати вчені ступені, який надавався освітньому закладу імператорською (королівською) та/або церковною (папською) владою, був важливим підтвердженням його загального освітньо-наукового рівня. Випускники такого закладу мали право безперешкодно вчитися або викладати у будь-якому європейському університеті, а ваганти (мандрівні співці) та клірики – безперешкодно мігрувати у межах простору, замкненого між трьома точками «Університет – Рим – Єрусалим» [5, с. 21].

Doctores rite promoti ставали особи, які пройшли докторську промоцію (екзамен) і набули цей ступінь в університетах, на відміну від doctores bullati,

увага на отримання останнього статусу та назви Академії як вищого навчального закладу.

Здійснюється огляд та аналіз викладання канонічного права в Києво-Могилянській академії. Досліджується період запровадження юридичної дисципліни до навчального процесу Академії. Визначається місце канонічного права поміж інших академічних курсів. Подаються короткі відомості про професорів Ф. Прокоповича та Р. Заборовського.

Ключові слова: історія українського права, юридична освіта, юридична наука, держава, церква, Києво-Могилянська академія, освітні програми, канонічне право, церковне право.

Губарь Е. А. Юридические дисциплины в Киево-Могилянской академии (XVII–XVIII в.): к 400-летию со дня основания

Дается характеристика уровня образованности населения на территории Российской империи, приводятся краткие сведения касательно состояния учебного процесса в исследуемый период. Раскрывается историческая необходимость создания братских школ, коллегий. Осуществляется обзор учебного процесса в Киево-Могилянской академии. Обращается внимание на получение последней статуса и названия Академии как высшего учебного заведения.

Проводится обзор и анализ преподавания канонического права в Киево-Могилянской академии. Исследуется период введения юридической дисциплины в учебный процесс Академии. Определяется место канонического права среди других академических курсов. Предоставляются краткие сведения о профессорах Ф. Прокоповиче и Р. Заборовском.

Ключевые слова: история украинского права, юридическое образование, юридическая наука, государство, церковь, Киево-Могилянская академия, учебные программы, каноническое право, церковное право.

Gubar K. A. Legal disciplines in the Kyiv-Mohyla Academy (XVII–XVIII) For the 400th anniversary of the founding

Presented the characteristics of the level of education of the population in the study period. In article given the brief historical analysis of the need to foundation of the school in the territory of Ukraine and Russia. Described the reasons for establishing theological schools. Presented the list of sciences taught at the Kyiv-Mohyla Academy. Analyzed the process of transformation from the Kyiv school to Collegium and then Academy. Presented the role of Peter Mohyla in the educational process.

Specified role of knowledge of the Latin language for the acquisition of legal knowledge. Proved that with the help of the Latin language can be defended in court and understand the judicial process. Proved the necessity of introduction of the Latin language in the course teaching science in the KMA.

Presented the characteristics of classes and levels of education in the Kyiv-Mohyla Academy. It is proved that the legal discipline is taught in higher theological class.

The analysed of the educational process at the Kyiv-Mohyla Academy from its foundation. Found the time and order of implementation science of canon law in system of teaching at the Academy. Analyzed place of canon law among other sciences, given the material for teaching canon law at the Kyiv-Mohyla Academy. Analyzed the role of R. Zaborowski, who introduced the new changes in teaching process and learning process of Academy. He was the first who included the new discipline in to academic courses – canon law. In the second quarter of the eighteenth century, in the general course of education KMA, R. Zaborowski introduced teaching the canon law. Specified the book of canon law, which studied students at the Academy.